

BLOG BROJ: 35

AKTUELNA VANJSKA POLITIKA
II GODINA IZDANJA

**POLITIČKO – SIGURONOSNI DOMINO
EFEKT U EVROPI:
ŠVEDSKO - FINSKI PUT U NATO**

AUTORICA: IVANA VUČETIĆ
Juni 2022.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima/kinjama za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) o aktuelnim temama iz sfere vanjske politike usmjerene ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor gdje mladi mogu da kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u BiH
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink
Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
e-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
DTP: Adisa Ošijan
Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline - Freepik.com
Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba. Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

U partnerstvu sa:
Vanjskopolitička inicijativa BH

VUČETIĆ, IVANA
Aktuelna vanjska politika: "Političko – siguronosni domino efekt u Evropi: švedsko - finski put u NATO" / Ivana Vučetić - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2022. - 3 str. A4 format

Političko – siguronosni domino efekt u Evropi: švedsko - finski put u NATO

Autorica: Ivana Vučetić

Nove političko – siguronosne okolnosti

Diplomatski i siguronosni domino efekt, otpočet ruskom invazijom na Ukrajinu u [februaru 2022.](#) godine, neosporivo je izazvao neke od najvećih promjena na evropskoj, ali i međunarodnoj sceni u posljednjem stoljeću. Realpolitičke modifikacije u međudržavnim odnosima podigle su kulise do sad nezamislivih akcija i reakcija, ponajviše u onim na rusku vojnu invaziju. Nakon što su [finski i švedski najviši/e državni/e predstavnici/e](#) potvrdili potporu NATO savezu te [podnijeli zahtjev](#) za priključenje u isti 18. maja 2022. godine, uslijedo je preliv pozitivnih i negativnih reakcija.

Korak koji su poduzele Finska i Švedska označio je ulazak u „[opasne vode](#)“ [međunarodne i siguronosne politike](#) koji će potencijalno približiti vojna sredstva i infrastrukturu NATO saveza ruskoj granici. Implikacije ulaska ovih skandinavskih država očituju se upravo u intenzivnim siguronosnim promjenama na međunarodnom podiju. Iako su obje države vezane brojnim vojnim vježbama, praksama i studijama, poput [Nordijske Odbrambene Kooperacije](#) (NORDEFKO) ili [Vježbe „Arktički Izazov“](#) (ACE), pristup NATO savezu do sad bi bio najveći, ali i logičan korak koje su poduzele. Ipak, jedna od osnovnih političko – siguronosnih karakteristika kako Švedske, tako i Finske bila je neutralnost, potaknuta teritorijalnim i političkim proksimitetima Rusiji, SAD ali i Evropskoj uniji pa je tako njihovo pridruženje NATO savezu jedna od temeljnih posljedica ovog domino efekta.

Zašto kraj neutralnosti?

Politike neutralnosti Švedske stare su dva vijeka, dok one finske datiraju još od kraja Drugog svjetskog rata. Strožnost ovih politika uvijek je bila na visokom nivou, ali u svijetlu ruske invazije na Ukrajinu i političko i javno mnijenje u ovim državama rapidno se promijenilo. Oko tri četvrtine, to jeste oko [75% finske javnosti](#) podržalo je odluku za pristup Atlantuu, dok se procjenjuje da ti brojevi u Švedskoj iznose između [40% - 60%](#). Neutralnost koju praktikuju [mora imati prioritet nad javnim politikama kako bi se spriječilo da obuhvatne koncepcije dobra koje se ostvaruju preko tih politika ne ugroze druge obuhvatne koncepcije dobra](#). Međutim, takav koncept, u situacijama kao što je invazija na Ukrajinu, može imati više negativnih no pozitivnih posljedica, posebno ako javnost iziskuje reakciju vladajućih struktura.

[Finska saradnja s NATO savezom datira od 1994. godine](#), kada se pridružila Programu Partnerstva za mir, a ogleda se u učešću u inicijativama poput [Programa sposobnosti strateškog zračnog transporta](#) (SAC), potpori projektima kao što je [NATO mirovna misija na Kosovu](#) (KFOR) kao i u programima šire saradnje. Premijerka finske vlade, Sanna Marin, [u saopštenju je istakla](#) da je ovo historijska odluka koja će biti donesena od svih ključnih aktera. Ulazak Finske u savez [neće samo značiti pojačanu vojnu sigurnost već sljedbu željenog razvoja ove situacije, kako od strane javnosti, tako i vladajućih struktura](#).

Magdalena Andersson, švedska premijerka, [saopštila je](#) da vlada smatra pristup NATO savezu najboljim izborom za osiguranje zaštite države, s obzirom na invaziju na Ukrajinu. Kao i Finska, Švedska [već tri desetljeća](#) usko sarađuje sa Atlantom, što se očituje kroz učešće u [Inicijativi za interoperabilnost partnerstva](#), učešću u NATO operaciji za BiH kao i u interakciji sa [Komitetom za civilno planiranje za vanredne situacije](#). Jedan od ključnih razloga podnošenja ovog zahtjeva strah je od izolacije Švedske kako u Skandinaviji, tako i na Baltiku te mogućoj izloženosti ruskoj vojnoj inteligenciji.

Akcije i reakcije

Rusija

Brojne države podržale su ovaj čin, dok ga pak mnoge nisu dočekale objeručke. Putinova reakcija bila je, u najblažem smislu, očekivana, a [istakao je](#) Rusija nema problema sa Švedskom i Finskom, ali da će odgovoriti ako NATO počne jačati vojnu infrastrukturu ovih država. Male su šanse da Kremlj svoje reakcije uputi direktno ka Švedskoj i Finskoj, ali [stručnjaci napominju](#) da će se NATO članice vjerovatno suočiti sa avijacijskim smetnjama kao što je bio slučaj u [martu 2021. godine](#). Mogući cyber napadi te energetske konstrikcije nalaze se na [listi mogućih reakcija](#), pri čemu je [Rusija već obustavila isporuku stuje Finskoj](#). Putinov stav dijeli i [zamjenik ministra vanjskih poslova Ryabkov](#), navodeći da ne postoje naznake da će Rusija „trpiti“ ovaj čin te da isti neće vojno osnažiti ni Švedsku ni Finsku. Iako ruska reakcija trenutno može biti samo diplomatska, s obzirom na preokupiranost vojske na ukrajinskom frontu, ne valja zanemariti sve mogućnosti. Takođe, put Švedske i Finske u NATO može biti kratkovječan, ali on predstavlja novi predznak švedsko – finske politike ka Kremlju.

SAD

Biden, s druge strane, [dao je snažnu potporu](#) objema državama u zajedničkim naporima odbrane Ukrajine. Drukčiji slijed dešavanja nije bio očekivan – SAD, kao predvodnik NATO saveza, najčešće sa punom potporom otvara vrata istog. Iz Washingtona su poslali poruku podrške, [navodeći](#) da ove skandinavske države ne trebaju predstavljati prijetnju nijednoj članici Atlantskog saveza već priliku za veću sigurnost. Iako je uloga američkih predstavnika iznimno značajna za ovaj proces, [članica NATO-a može postati „bilo koja evropska država koja je u stanju da unapređuje principe Washingtonskog sporazuma i doprinosi bezbjednosti sjevernoatlantskog područja“](#), na što su Švedska i Finska spremne, ali u savez ne mogu bez pristanka svih 30 članica.

Turska

Oči međunarodne zajednice sad su ipak usmjerene na Tursku – reakcije čelnika Erdogana [obojane su vlastitim intencijama](#), ponajviše onim koje se odnose na „rješenje“ odnosa sa Kurdima. [Poručio je](#) da čelnici/e ove dvije skandinavske države “Nisu ni poštteni ni iskreni” te da Turska ne može ponoviti grešku iz prošlosti i podržati put zemljama koje prihvaćaju „teroriste“. Ove optužbe odnose se specifično na pripadnike/ce Kurdistsanske radničke partije (PPK) koji/e rezidiraju na području ovih država, [a čije je izručenje tražila Ankara](#). Iako je iz Ankare poručeno da je njihov stav čeličan te da očekuju [ispunjenje tri uslova](#) (prestanak podrške članovima/cama PPK, siguronosna jamstva i ukidanje zabrane izvoza oružja u Tursku), predstavnici/e švedske i finske vlade dospjeli su u Ankaru 26. maja 2022. godine sa ciljem pregovaranja uslova, ali su [nakon pet sati sa istih izašli „praznih ruku“](#). No, Erdoganov plan nije bez mana – [određeni stručnjaci](#) smatraju da njegove težnje nisu lako ostvarive, posebno kad se obrati pozornost na otežan odnos Bidena i turskog čelnika.

Hrvatska

Švedsko – finski mogući ulazak u NATO neočekivano je postao važna tema i za vječno komplikovane odnose na Zapadnom Balkanu, pogotovo kada je riječ o Bosni i Hercegovini. Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović ovaj proces doveo je u vezu sa pregovorima o izmjenama [Izbornog zakona BiH](#), koji su ponovno centralna tema u ovoj regiji. Izmjene ovog zakona tema su političkih diskusija još od 2010. godine, a dovode u pitanje regionalnu sigurnost zbog kritičnih administrativno - teritorijalnih izmjena unutar BiH, što i jeste razlog dvanaestogodišnjih rasprava.

Posljedni važni pregovori o izmjenama ovog zakona održani su [30. marta 2022. godine](#), a vođeni su pod posredstvom međunarodnih pregovarača Angeline Eichhorst, direktorice pri Evropskoj službi za vanjske poslove (EEAS), i Michaela Murphyja, novoimenovanog ambasadora SAD-a u BiH, ali njihov ishod je bio daleko od uspijeha. [Milanović je već tada ocijenio](#) da nema

opravdanja održavanje takvih izbora kojima se neće osigurati legitimna zastupljenost Hrvata u BiH te da će nastaviti pružati podršku za rješenje ovog problema. Stav zauzet od Zagreba, [kako je i sami predsjednik naveo](#), služi kao historijski srebrni metak te ima za cilj usmjeriti fokus NATO saveza na rješenje izbornog pitanja u BiH, iako NATO nema nikakve nadležnosti za ovo političko pitanje. Iako [pojedini smatraju](#) da hrvatski i turski „veto“ za NATO ne nose istu važnost, [Milanović je iskoristio priliku, u pismu upućenom glavnom tajniku Atlanta Jensu Stoltenbergu](#), saopštiti potrebu za zajedničkim djelovanjem na rješenju problema izborne procedure u BiH i iskazati razočaranje zbog neuspješnih pregovora.

Upitno je ipak, koliko će Milanovićeve izjave i intencije imati pozitivan efekat na bh. atlantske integracije pa tako i izmjene ovog zakona. Odluka o procesu podnošenja zahtjeva za pristup NATO savezu u rukama je Predsjedništva BiH, dok ona o izmjenama Izbornog zakona u rukama Parlamentarne skupštine BiH. Dovođenje u vezu švedsko - finske kandidature i izmjene Izbornog zakona nije logičan korak, pogotovo jer NATO savez i nema uticaj na zakonodavne procese u BiH.

Zaključak

Govoriti o atlantskim integracijama kao lagodnom procesu bilo bi naivno, čak i kad su vode međunarodne potpuno mirne. U situaciji poput ruske invazije na Ukrajinu, koja je potakla duboko ukorijenjene političke manerizme na neočekivane promjene, očekivanja o efikasnom i brzom pristupanju NATO savezu postaju, u neku ruku, nerealna. Iako Švedska i Finska imaju osebnju saradnju sa Atlantom već tri vijeka, ovakvi procesi ne ovise samo o njihovim intencijama pa je realno iščekivati diplomatske prepirke u toku ovog puta.

Uticaji ključnih aktera kao što su Rusija, SAD te Turska mogu do velike mjere narušiti do sad ustanovljene međunarodne odnose te je neizvjesno da li će švedski i finski zahtjevi za pristup NATO savezu biti prihvaćeni u ubrzanom vremenskom roku kako je očekivano. Upravo se u temeljima ubrzanе atlantske integracije i ogleđaju negodovanja članica saveza. Iako NATO slijedi [politiku „otvorenih vrata“](#), potrebno je da država kandidatkinja prođe opsežan i sveobuhvatljiv proces apliciranja i pristupanja pa tako članice i kandidatkinje dovode u pitanje ubrzanost procesa pristupanja Švedske i Finske. Preispituju se zatim i budući procesi pristupanja te se postavlja pitanje da li ove okolnosti, nastale invazijom na Ukrajinu ili one koje eventualno mogu ugroziti sigurnost neke države, kao što su potencijalne okolnosti izmjena Izbornog zakona BiH, opravdane za promjenu sedamdesetogodišnjeg procesa za atlantske integracije. Put ovih država ka članstvu može biti ili ubrzan ili usporen ili pak vrlo kratkovječan ukoliko određeni akteri odluče prioritizirati vlastite ciljeve nauštrub siguronosnih ovih skandinavskih zemalja.

Ovaj proces ipak, ne dovodi do ubrzanja bh. atlantskih integracija već može samo zakomplicirati već složenu političku situaciju. Stajalište bh. društva o priključenju NATO savezu je podjeljeno, a dodatno „politiziranje“ ovog pitanja može dovesti samo do većih komplikacija. No, ukoliko se Švedska i Finska priključe Atlantuu u skorije vrijeme nesumnjivo je da će i politička elita BiH, ili bar određene njene struje, posvetiti više pažnje na atlantske integracije. No, ipak je mala vjerovatnoća da će se to pitanje u BiH riješiti sa određenom brzinom, pogotovo zbog drugih važnih vanjskopolitičkih inicijativa, poput evropskih integracija.